

Asia: VN/25768/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnokseen liikennepalvelun ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (taksit)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tietosuojavaltuutetun lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikenteen palveluista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25768/2024

Tietosuojavaltuutetun toimiston asiatunnus: TSV/4676/2025

Huomiot esityksen nykytilan arviointia koskevasta luvusta 2

Ehdotuksen sivulla 13 nykytilaa koskevassa katsauksessa on todettu, että yksinomaisella hallinnalla tarkoitetaan sitä, että vain yksi luvanhaltija kerrallaan voi olla ajoneuvon käyttäjänä. Ajoneuvon omistajana tai haltijana voisi kuitenkin olla useita henkilöitä, yrityksiä tai luvanhaltijoita. Yksinomaisen hallinnan käsite vaikuttaisi olevan altis väärinymmärryksille eikä sitä ole määritelty liikennepalvelulaissa.

Koetilanteen kameravalvonta, jossa palveluntuottajan henkilökunta seuraa koesuorituksia, on ollut käytössä kaikissa teoriakoetiloissa 1.1.2023 alkaen ei-tallentavana kameravalvontana. Jo toukokuun 2024 alusta valvonta on muuttunut tallentavaksi kameravalvonnaksi, joka teknisesti mahdollistaa mahdollisen vilpin havaitsemisen myös koetilanteen päätyttyä. Liikennepalvelulain 246 a §:n nykyinen sanamuoto kuitenkin mahdollistaa taksinkuljettajan kokeen tai yrittäjäkokeen koesuorituksen hylkäämisen ainoastaan tilanteessa, jossa vilpilliseksi katsottava toiminta havaitaan kokeen aikana.

HE-luonnoksen sivun 11 ylimmässä kappaleessa on avattu henkilötietojen käsittelyn luonne ja oikeusperuste tallentavan kameravalvonnan osalta eikä tietosuojavaltautetulla ole niistä lausuttavaa.

Tietosuojavaltautettu kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukainen rekisteröidyn oikeus saada pääsy tietoihin ulottuu näihin kameratallenteisiin. Etenkin tilanteessa, jossa rekisteröity kokee tulleen perusteettoman vilppiepäillyn kohteeksi, hänellä on suuri taloudellinen intressi saada jäljennös kameratallenteesta, koska vilpin toteutumisesta seuraa kuuden kuukauden karenssi kokeeseen osallistumiselle. Yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaisia pyyntöjä toteutettaessa on huomioitava kuitenkin muiden videolla esiintyvien henkilöiden henkilötietojen suoja esimerkiksi sumentamalla heidät siten, ettei heitä voi videolta tunnistaa.

Tietosuojavaltautettu haluaa lisäksi kiinnittää huomiota siihen, että kameravalvonnasta on aina ilmoitettava kokeeseen osallistuvilla henkilöillä etukäteen.

Huomiot taksiliikenneluvan myöntämisen edellytyksiä koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Liikenteen palveluista annetun lain 8 §:ää on ehdotettu muutettavaksi siten, että osana taksiliikenneluvan myöntämistä tehtävässä hyvämaineisuuden arvioinnissa otettaisiin huomioon syyllistyminen myös henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin sekä seksuaalirikoksiin. Nämä rikokset ovat jo nykyään osana taksinkuljettajan ajoluvan saamisen esteitä liikennepalvelulain 25 § 3 momentin 1 kohdan mukaisesti. Lisäksi hyvämaineisuuden arvioinnissa otettaisiin huomioon myös petos- ja maksuvälinerikoksia siltä osin kuin niissä on kyse perusmuotoisista tai törkeistä tekemuodoista. HE-luonnoksen mukaan hyvämaineisuuden arviointi toteutettaisiin käytännössä tekemällä jokaiseen lupahakemukseen automaattinen sakko- ja rikosrekisterikysely Oikeusrekisterikeskukselle. Sakot ja muut määrätyt seuraamukset huomioidaan kahden viimeksi kuluneen vuoden ajalta ja vankeusrangaistukset viiden viimeksi kuluneen vuoden ajalta. Kyselyyn vastauksena saatavista sakko- ja rikosrekisteriotteista tehdään tulkinta siitä, täyttääkö hakija lain mukaisen hyvämaineisuuden edellytyksen. Perusteluissa on lisäksi tarkennettu, etteivät hyvämaineisuusarvioinnissa huomioitavat rikokset muodosta automaattisesti estettä luvan saamiselle tai luvan voimassaololle.

Tietosuojavaltautettu pitää hyvämaineisuuden arvioinnin laajentamista edellä mainittuihin rikosnimikkeisiin perusteltuna taksimatrustajien turvallisuuskäytöiden kannalta. Tietosuojavaltautettu haluaa kuitenkin kiinnittää samassa yhteydessä huomiota EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklaan, jossa säädetään rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä, tietosuoja-asetusta täydentävän kansallisen tietosuojalain (1050/2018) 7 §:ään sekä lakiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, ”rikosasioiden tietosuojalaki”). Rikosasioiden tietosuojaista

on erityisesti huomioitava sen 2 luvun mukaiset henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet, kuten 5 §:ssä säädetty käyttötarkoituussidonnaisuus ja 6 §:ssä säädetty tarpeellisuusvaatimus. Rikoslain tietosuojalain 6 § 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia, eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheutonta viivytystä. 6 § 2 momentin mukaan henkilötiedot saa säilyttää muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa, vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta. 6 § 3 momentin mukaan henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei henkilötietojen säilytysajoista muualla toisin säädetä.

Huomiot taksien tunnistamista, valvontaa ja hinnoittelua koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Esityksessä on ehdotettu liikennepalvelulain 17 §:n 2 momenttiin lisättäväksi taksiliikenneluvan haltijalle velvollisuus huolehtia, että ammattimaisessa henkilökuljetusliikenteessä käytettävä moottorikäyttöinen ajoneuvo on luvanhaltijan yksinomaisessa hallinnassa ja hallinta on merkitty liikenneasioiden rekisteriin. Ajoneuvo tulee myös kytkeä rekisterissä kyseisen luvanhaltijan liikenneluvaan.

Ehdotuksessa yksittäisille kansalaisille tulisi mahdolliseksi tarkistaa ajoneuvon rekisteritunnuksen perusteella, kenen luvanhaltijan taksi on kyseessä ja ovatko luvat kunnossa. Tämä tarkoittaisi liikennepalvelulain 227 §:n 1 momentin muuttamista lisäämällä siihen maininta rekisteritunnuksesta. Muutos edellyttäisi kuitenkin myös sitä, että liikennepalvelulain 17 § 2 momenttiin tehtäisiin edellä mainitut muutokset liikenneluvan haltijan velvollisuudesta rekisteröidä ajoneuvo yksinomaiseen hallintaan ja liittää rekisteritunnus liikenneluvalle. Rekisteritunnuksen edellä kuvatus ehdotetun käytön osalta ei lausuttavaa.

Tietosuojavaltuutettu suhtautuu varauksella siihen ajatukseen, että henkilötunnusta käytettäisiin 227 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Ehdotetuista taksikilvistä ei lausuttavaa.

HE-luonnoksessa ehdotetaan myös ajoneuvolain 13 §:ään lisättäväksi uusi 7 momentti. Sen nojalla taksiliikenteessä käytettävässä ajoneuvossa tulisi jatkossa olla aina mittauslaitelain vaatimukset täyttävä taksamittari. Ehdotetaan myös liikennepalvelulain 15 a §:ää muutettavaksi siten, että jatkossa luvanhaltija vastaisi siitä, että taksiliikenteeseen käytettävässä ajoneuvossa käytettäisiin mittauslaitelain vaatimukset täyttävää taksamittaria ja että taksamittari keräisi jokaisesta taksimatkasta sähköisessä muodossa vähintään pykälässä mainitut tiedot.

Liikennepalvelulain 15 a § 1 momentin nykyisen sanamuodon mukaan ”henkilöliikennettä tarjoava luvanhaltija vastaa ja huolehtii siitä, että taksiliikenteeseen käytettävässä ajoneuvossa käytetään taksamittaria, joka täyttää mittauslaitelain (707/2011) vaatimukset, tai muuta laitetta tai järjestelmää, joka luotettavasti kerää jokaisesta taksimatkasta sähköisessä muodossa seuraavat tiedot:

- 1) yrittäjän yksilöintitiedot;
- 2) ajoneuvon yksilöintitiedot;
- 3) ajon suorittaneen kuljettajan yksilöintitiedot;
- 4) matkan ajankohta, pituus ja ajallinen kesto;
- 5) matkan hinta- ja maksutapatiedot.”

Ehdotuksen perusteluissa on todettu, että taksamittarin hankinta koskisi eniten sellaisia taksiryhmiä, jotka ajavat ainoastaan ennalta tilattuja kyytejä alustojen kautta. Perusteluissa HE-luonnoksen sivulla 49 lausutaan myös, että taksamittarissa tiedot tallentuvat siten, että verottajalla on mahdollisuus tarkistaa suoritettut ja vastaanotetut maksut sekä ajoneuvon kulkema matka, jolloin tietoja on mahdollista hyödyntää muun muassa arvioitaessa mahdollista tulojen salausta, jolloin taksamittarin voi katsoa ehkäisevän harmaata taloutta.

Perusteluista syntyy se vaikutelma, että merkittävä syy liikennepalvelulain 15 a § 1 momentin muuttamiselle olisi se, että veroviranomaisille mahdollistuisi yhtäläinen pääsy kaikkien taksiliikenteessä käytettävien ajoneuvojen tietoihin. Tässä yhteydessä on huomioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate; henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Ehdotuksen perusteluissa on useaan kertaan korostettu tarvetta torjua harmaata taloutta. Tämän sinänsä laillisen ja hyväksyttävän käyttötarkoituksen suhteen onkin suositeltavaa olla mahdollisimman avoin jos tietoja taksimatkoista kerätään nimenomaisesti sitä varten. Ylipäättään henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi (yleinen tietosuojasetus 5 artikla 1 kohta a alakohta).

Tietosuojavaltuutettu muistuttaa tässä yhteydessä myös yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesta tietojen minimoinnista. Tietojen minimoinnin periaatteen mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään.

Sen lisäksi, että ehdotuksesta liikennepalvelulain 15 a §:ksi on poistettu taksamittarille vaihtoehtoiset tavat kerätä tietoja taksimatkasta sähköisessä muodossa, merkittävä eroavuus 15 a §:n nykyiseen sanamuotoon on se, ettei luettelo kerättävistä tiedoista vaikuttaisi olevan enää

tyhjentävä. Ehdotuksessa uudeksi 15 a §:ksi ”taksamittari kerää jokaisesta taksimatkastasta sähköisessä muodossa vähintään seuraavat tiedot”. Tämän jälkeen luetellut tiedot ovat samat kuin ylempänä siteeratussa lainkohdan nykyisessä sanamuodossa. Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan se, että taksamittari keräisi jokaisesta matkasta vähintään pykälässä mainitut tiedot, ei vaikuttaisi olevan tietojen minimoinnin periaatteen mukaista. Pikemminkin olisi lähestyttävä liikennepalvelulain 15 a §:n luetteloa siitä tulokulmasta, onko kaikkien nimenomaisesti mainittujen tietojenkaan käsittely asianmukaista, olennaista ja tarpeellista. Ainakaan 15 a §:ssä lueteltujen tietojen ei tulisi olla ei-tyhjentävä luettelo tiedoista, jotka taksamittareista vähintään kerätään.

Huomiot taksinkuljettajan ajoluvan myöntämisen edellytyksiä koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Ei lausuttavaa.

Huomiot koulutusorganisaatioiden hyväksyntää ja valvontaa koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Ei lausuttavaa.

Huomiot esityksen vaikutusten arviointia koskevasta luvusta 4.2

Taksamittarivelvoitteen ulottamista kaikkiin taksiliikenteeseen käytettäviin ajoneuvoihin on perusteltu harmaan talouden torjumisella ja verotulojen lisäämisellä. Taksamittarin on tarkoitus toimia kassakoneena, mutta kiinteähintaisten ajojen kirjaaminen mittariin vaikuttaisi olevan jäämässä jatkossakin kuljettajien oman huolellisuuden varaan eikä suunniteltu uudistus siten poistaisi vilpin mahdollisuutta. Vaikuttaisi siksi kyseenalaiselta, että suunniteltu uudistus vaikuttaisi täysin toivotulla tavalla ainakaan ajotietojen täsmällisyyden osalta.

HE-luonnoksen sivulla 49 on myös mainittu taksamittarien keräämien tietojen, mukaan lukien kokonaiskilometrien kerääminen osana verovalvontaa: ”taksamittarissa tiedot tallentuvat siten, että verottajalla on mahdollisuus tarkistaa suoritettut ja vastaanotetut maksut sekä ajoneuvon kulkema matka, jolloin tietoja on mahdollista hyödyntää muun muassa arvioitaessa mahdollista tulojen salausta”. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että Verohallinnon laajamittainen suora pääsy ajoneuvokohtaisiin tietoihin ei saisi olla lähtökohtana, vaan pääsyn taksamittarin tietoihin tulisi olla mahdollista vain sellaisissa tilanteissa, joihin verotusmenettelystä annetun lain 28 § soveltuu.

Huomiot esityksen voimaantuloa ja siirtymäsäännöksiä koskevasta luvusta 9

Ei lausuttavaa.

Huomiot perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskevasta kappaleesta 10

Ei lausuttavaa.

Huomiot muista mahdollisista asioista

Ei lausuttavaa.

Huomionne esityksen nykytilan arviointia koskevasta luvusta 2

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Huomionne taksiliikenneluvan myöntämisen edellytyksiä koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Heino Mari
Tietosuojavaltuutetun toimisto